

انجمن خوداشتغالی زنان در هند

بخش دوم

ترجمه و تالیف: ارغوان فرزین معتمد - کارشناس اقتصاد در مرکز تحقیق و توسعه بانک کشاورزی

اشاره

انجمن خوداشتغالی زنان هند (SEWA) یک اتحادیه تجاری است که از سال ۱۹۷۲ با هدف سازماندهی کارگران زن برای دستیابی به اشتغال کامل تاسیس شده است. در بخش قبل، اهداف و پیشینه و برخی از خدمات این انجمن در مورد تاسیس بانک SEWA را ملاحظه کردید و اینک ادامه بحث درباره انواع فعالیت‌های این بانک و تأثیرات گوناگون آن را می‌خوانید.

بانک و اقتصاد

پس‌انداز سرمایه‌ای برای دوران بازنشستگی آنها خواهد بود^(۱).
تکرار سپرده‌گذاری بستگی به عملکرد مشتریانی دارد که از اهمیت سپرده‌گذاری منظم اطلاع دارند. در پایان نوامبر ۱۹۹۸، تعداد ۹۲۹۲۷ فقره حساب پس‌انداز با سپرده‌ای به مبلغ ۱۷۱۰۸۰۰۰۰ روپیه افتتاح شده بود و متوسط مانده حساب در این بانک ۱۸۴۱ روپیه بوده است.

بیمه، مبلغی معادل ۱۹۱۹۹۷۰ روپیه، خسارت بیمه پرداخته‌اند. آخرین گزینه تعریف شده برای اعضای فقیر سوا این است که آنها از محل بهره سپرده‌های ثابت خود، که حداقل ۵۰۰ روپیه است، حق بیمه بپردازند.

پس‌انداز، هسته اصلی خدمات مالی در بانک سوا بشمار می‌رود.

بیمه، دومین خدمت مالی ارائه‌شده از سوی بانک سوا است. در سال ۱۹۹۲، بانک سوا یک برنامه‌ریزی برای بیمه اعضای سوا داشته است. این بانک به کمک دو کمپانی بیمه ملی (شرکت بیمه ایالات هند و شرکت بیمه عمر در هند) به ارائه خدمات بیمه پرداخته است. بیمه ابتدا برای اعضا اختیاری بود، ولی بعد از سال ۱۹۹۶ اجباری شد. با ۶۵ روپیه در سال که از اعضا به عنوان حق بیمه دریافت می‌شود، بیمه سوا، هزینه‌های مربوط به خسارت‌های ذکرشده در جدول شماره دو را می‌پوشاند. از دسامبر ۱۹۹۶، تعداد ۳۳۵۴ منطقه

وام، سومین نوع از خدمات سواست. بانک سوا معمولاً دو نوع وام را پیشنهاد می‌کند: وام وثیقه‌ای و وام غیروثیقه‌ای (Secured and Unsecured Loans). وام غیروثیقه‌ای به تعداد کثیری از اعضای سوا، یعنی زنان کارگر سرپرست خانوار کم‌درآمد تعلق می‌گیرد. مبلغ وام‌های غیروثیقه‌ای نیز به گونه‌ای است که تنها اعضای ثروتمند سوا از عهده بازپرداخت آن برمی‌آیند. در پایان سال مالی ۱۹۹۸، کل مبالغ غیرقابل وصول وام‌های غیروثیقه‌ای معادل

خدمات مالی بانک سوا

در مجموعه حاضر سعی شده است تا تأثیر فعالیت‌های بانک سوا بر اعضای سوا، زنان سرپرست خانوار و فعالان خرده پا بررسی شود. بدین ترتیب، ویژگی خدمات مالی بانک سوا که منجر به بهبود وضعیت اعضای آن شده است، تشریح می‌شود.

بانک سوا سه نوع خدمت را پیشنهاد می‌کند: (۱) پس‌انداز، (۲) بیمه، (۳) وام.

جدول شماره دو

خدمات بیمه بانک سوا برای اعضا

شرح	خدمات	مبلغ موردنظر برای پوشش
۱	بیماری بیمه‌گزار	تا سقف ۱۰۰۰ روپیه
۲	مرگ طبیعی بیمه‌گزار	تا سقف ۳۰۰۰ روپیه
۳	مرگ تصادفی شوهر	تا سقف ۳۵۰۰۰ روپیه
۴	ازبین‌رفتن خانه، وسایل کار و کالاهای موردنیاز سرپرست خانوار	تا سقف ۵۰۰۰ روپیه

پس‌انداز، هسته اصلی خدمات مالی در بانک سوا بشمار می‌رود. تمام اعضای اتحادیه سوا (و اعضای خانواده آنها) می‌توانند در بانک سوا پس‌انداز داشته باشند. پس‌اندازکنندگان، به عنوان اعضای سوا شناخته شده‌اند.

ارایه خدمت پس‌انداز باعث می‌شود که اعضای سوا و زنان قادر به جمع‌آوری دارایی شوند. اعضا تشویق می‌شوند تا در بانک پس‌انداز کنند و این

اعضا واريز شود. رفتار پس اندازی زنان معیاری برای بانک پذیری آنها بشمار می رود.

بانک سوا در هنگام ارایه وام هیچ تقاضایی برای وثیقه ندارد. در عوض، یک نفر ضامن برای وام های کمتر از ۲۰۰۰ روپیه و دو نفر ضامن برای وام های بیشتر از ۲۰۰۰ روپیه می خواهد.

وام های آنها را تشکیل می دهد.

هدف اولیه بانک سوا جمع کردن سرمایه برای اعضا است. این امر منجر به ایجاد دارایی برای اعضا می شود. بانک سوا وام هایی را برای برخی مصارف اجتماعی مثل بیماری و تحصیلات نیز می دهد. اگر

۶۴۵۵۵۰۰۰ روپیه (۷۷ درصد ارزش کل وام ها) و مبلغ وام های وثیقه ای وصول نشده ۱۹۰۶۵۰۰۰ روپیه (۲۳ درصد ارزش کل وام ها) بوده است. اقساط وام ها نیز معمولاً به صورت ۲۰ قسط ۳۶ ماهه است (جدول شماره سه).

جدول شماره سه

وام های اعطاشده توسط بانک سوا به اعضا

ردیف	نوع وام	ویژگی ها
۱	وام های غیر وثیقه ای	- استفاده از ضامن برای ارایه وام. - این نوع وام شامل حال عده کثیری از اعضا می شود.
۲	وام های وثیقه ای	- مستلزم دریافت وثیقه، جواهرات یا پس انداز به صورت حساب سپرده ثابت. - میزان وام پرداختی معادل ۶۵ درصد ارزش جواهرات یا ۸۵-۸۰ درصد ارزش سپرده ثابت وام گیرنده است.
۳	هر نوع وام	- دوره بازپرداخت سه ساله است. - سقف مبالغ پرداختی ۲۵۰۰۰ روپیه است. - بهره سالانه ۱۷ درصد است. - بازپرداخت ها به صورت ماهانه است. - پنج هدف اصلی در ارایه وام وجود دارد: سرمایه کار، دارایی، تعمیرات مسکن، ساخت خانه، بازپرداخت بدهی های قبلی یا بازپرداخت دارایی های گرو گذاشته شده.

اعضای فقیر سوا می توانند حق بیمه خود را از محل بهره سپرده های ثابت خود بپردازند.

متوسط وصول وام ها از مارس ۱۹۹۶، مبلغ ۹۰۸۴ روپیه بوده است. چنین وام هایی به طور معمول در یک دوره ۳۶ ماهه و بیشتر قابل بازپرداخت هستند. نرخ بهره این وام ها توسط رزرو بانک هند تعیین می شود و معادل ۱۵ درصد (برای سقف ۲۵۰۰۰ روپیه) است. به محض بازپرداخت کامل وام، مشتریان مجاز به دریافت وام مجدد هستند. اگر مشتری خوش حساب باشد، می تواند تا دوبرابر وام قبلی نیز وام بگیرد.

یک مشتری پس انداز کننده و بازپرداخت کننده خوش حسابی باشد، ممکن است که بانک برای تامین هزینه هایی چون ازدواج و تحصیل هم به وی وام بدهد.

اهداف پنجگانه بانک سوا در ارایه وام عبارتند از: تامین سرمایه برای کار، تامین دارایی، انجام تعمیرات مسکن، ساخت خانه، بازپرداخت بدهی های قبلی یا بازپرداخت دارایی های گرو گذاشته شده.

روند وام دهی: اگرچه تمام زنان بالای ۱۸ سال می توانند درخواست وام کنند، اما تعداد کثیری از وام گیرندگان، زنانی هستند که غالباً بیسوادند و به خانواده هایی با درآمد کم تعلق دارند. تمام وام گیرندگان باید جزو سهامداران شوند تا مجاز به دریافت وام شوند. قیمت هر سهم هم ۱۰ روپیه است. برای دستیابی به وام غیر وثیقه ای، عضو سوا باید حساب پس انداز باز کند، و این حساب مدت شش ماه تا یک سال باز باشد و مرتب در آن مبالغ پس انداز

موارد ارایه وام در سوا منجر به رفع احتیاجات اعضای سوا می شود. از آنجایی که اعضای سوا بیشتر به ارایه خدمات و فروش نیروی کار مشغولند، لذا کمتر نیازمند وام برای سرمایه کار هستند. همچنین، از آنجایی که بسیاری از فعالان خرده پا در خانه فعالیت می کنند، لذا وام مسکن یک نیاز کلیدی برای گسترش فعالیت های تجاری این افراد به حساب می آید. بسیاری از زنان هم از وام تعمیرات مسکن برای مجهز کردن منازل خود به وسایل الکتریکی از جمله برق و... استفاده می کنند. این مساله باعث افزایش بهره وری آنها می شود. وام های مسکن به زنان در به دست آوردن دارایی (مسکن) کمک می کند، به گونه ای که آنها مجبور به پرداخت اجاره نیستند. از نوامبر ۱۹۹۸، تعداد ۱۲۵۴۸ فقره از وام های مسکن بانک سوا وصول شده است که ۴۶/۶ درصد پور تفوی

در بانک سوا، نرخ زیان برای وام های بلندمدت صفر است و هزینه مربوط به حقوق و دستمزد هم اندک است.

نرخ بهره بدهی های معوقه (Delinquency) در بانک سوا تقریباً کم است. بانک سوا زمانی را صرف صحبت با مشتریانی می کند که قادر به بازپرداخت کامل بدهی های خود نشده اند. اگر بدهی مشتری بیشتر از سه درصد ارزش وام دریافتی باشد، به عنوان متخلف شناخته می شود. مراحل برخورد با این مشتری به شرح زیر است:

- بعد از ۳۰ روز، به مشتری تذکر داده می شود که باید بدیهش را بدهد.

- بعد از ۶۰ روز، مسوول بانک با مشتری ملاقات می‌کند.

- بعد از شش ماه، اخطار کتبی و قانونی برای مشتری فرستاده می‌شود.

- بعد از هفت ماه، اخطار قانونی برای مشتری و ضامن وی فرستاده می‌شود.

- بعد از یکسال، مطابق قانون رفتار می‌شود.

بانک سوا یک سیستم وسیع برای تسهیل روند وام‌دهی دارد. تمام فرم درخواست‌ها و مبلغ وام‌ها در مکانی در ستاد مرکزی بانک در احمدآباد نگهداری می‌شوند. سپرده‌ها و مبلغ بازپرداخت وام‌ها برای گسترش این شبکه بانکی در سایر نقاط شهر (هشت منطقه شهر) پس‌انداز می‌شود. این گسترش از طریق شبکه‌های سیار بانک سوا صورت گرفته است، بدین ترتیب که بانک‌های سیار در ۵۰ منطقه شهر پراکنده شده‌اند و به متقاضیان خدمات ارائه می‌دهند. کارمندان سوا هم روند ارائه خدمات به متقاضیان را به صورت سیار هدایت می‌کنند.

بانک سوا که تحت سرپرستی یک رییس است، به شش دپارتمان تقسیم می‌شود: دپارتمان‌های مربوط به پس‌انداز، سهام، وام‌ها، خدمات بیمه، آموزش و تحقیق و خدمات کامپیوتر و خدمات روستایی. کل کارمندان بانک ۵۶ نفر هستند که ۲۲ نفر آنها در بخش پس‌انداز کار می‌کنند. هر کدام از کارمندان این بخش به طور متوسط در روز با ۵۰۰ مشتری - چه وام‌گیرنده و چه سپرده‌گذار - سروکار دارند.

سازمان‌دهندگان محلی در اتحادیه سوا به جذب مشتریان جدید، انتقال پس‌اندازهایشان و بهبود شرایط بازپرداخت‌هایشان کمک می‌نمایند.

در هر دوره، سهامداران حداقل نه نفر از ۱۵ نفر اعضای هیات مدیره را انتخاب می‌کنند. سایر اعضای هیات مدیره نماینده اتحادیه سوا و نماینده سازمان‌های محلی زنان هستند. هر عضو هیات مدیره برای یک دوره سه ساله انتخاب می‌شود. عضو انتخاب‌شده می‌تواند مجدداً در دوره‌های بعد انتخاب شود.

موقعیت مالی

از مارس ۱۹۹۸، بانک سوا بیش از ۸۸۰۰۰ سپرده‌گذار و سرمایه‌ای معادل ۱۵۲ میلیون روپیه داشته است. بانک سوا از نظر مالی خوداتکا است و نرخ بازگشت سرمایه‌اش از ۱/۰۲ در سال مالی ۹۳ به

۱/۳۳ در سال مالی ۱۹۹۶ افزایش یافته است. عوامل مختلفی وجود دارند که ثابت می‌کنند که بانک سوا نیازمند منابع مالی خارجی نیست از جمله:

● فعالیت‌های مربوط به تجهیز پس‌اندازها، از فعالیت‌های مربوط به وام‌دهی پیشی گرفته است. نرخ رشد این فعالیت از لحاظ تعداد پس‌اندازها ۱۲/۱ درصد و از لحاظ ارزش آنها ۲/۱ درصد است.

● سپرده مردم به علاوه سهام بانک مجموعاً ۸۳ درصد سرمایه بانک را تشکیل می‌دهد.

● سطح تخلفات کاهش پیدا کرده و نرخ زیان برای وام‌های بلندمدت صفر است.

● هزینه مربوط به حقوق و دستمزد درصد کمی از هزینه‌های عملیاتی را تشکیل می‌دهند.

▲ مهم‌ترین هدف بانک سوا، تامین سرمایه کاری برای زنان کارآفرین است.

سوا بانک تلاش کرده است تا ارزش پورتفوی وام‌هایش را تا ۷۰ درصد دارایی‌هایش افزایش دهد، به طوری که در سال مالی ۱۹۹۳، این سهم به ۳۰ درصد رسیده است. در دسامبر ۱۹۹۸ این سهم به اندازه ۳۹ درصد رشد کرده است.

اساسی‌ترین مشکلی که برای مشتریان بانک

وجود دارد، این است که این مشتریان در دریافت وام با محدودیت مواجه هستند و این در صورتی است که آنها نیازمند چنین وامی برای شروع فعالیت‌های اقتصادی خود می‌باشند.

جدای از توجه به اصل بقا در بانک‌های تعاون شهری، بانک سوا باید به اصول حفظ سرمایه توسط رزرو بانک هند نیز پایبند باشد. هنگامی که سرمایه بانک سوا از حد متعارف تجاوز کند، در بیشتر موارد گرایش به سمت کاهش سهم ذخایر بانک خواهد بود (ماه‌ها، ۱۹۹۶). مطالعات اخیر در مورد چگونگی بقای بانک سوا از طریق تکنیک‌های مؤسسات تامین مالی خرد در هند، نشان می‌دهد که این بانک یک تشکیلات اقتصادی سودآور است (ماه‌ها، ۱۹۹۶). به هر حال، سودآوری و بقای مالی این بانک از سال ۱۹۹۰ کاهش پیدا کرده است و برخی از این کاهش‌ها نیز به علت فشارهایی بوده که رزرو بانک هند بر بانک سوا اعمال کرده است.

از دیگر علل کاهش سودآوری، حضور بانک سوا در مناطق روستایی در قالب گروه‌های پس‌اندازی و اعتباری بوده است.

ساختار مدیریتی مسطح و باریک (Tight and Flat) و حساسیت در مقابل بازار از سرمایه‌های سوا بانک محسوب می‌شود.

با توجه به فلسفه به وجود آمدن بانک سوا و نیز با توجه به انعطاف‌پذیری آن، این بانک ناگزیر از پاسخگویی به مشتریان خود است و این امر از طریق ارائه خدمات بیمه به مشتریان محقق می‌شود. ■ ادامه دارد

زیرنویس‌ها

(۱) به منظور همکاری با روستاییان در اتحادیه سوا، بانک سوا همچنین به گروه‌های اعتباری و پس‌اندازی، خدمات پس‌اندازی ارائه می‌دهد. در بسیاری از مناطق مختلف روستایی در هند، گروه‌های اعتباری و پس‌انداز شامل ۱۰ تا ۵۰ زن عضو است که دامنه سپرده‌های آنها بین ۱۰ تا ۲۵ روپیه در ماه است. این گروه‌ها خود بودجه خود را مدیریت می‌کنند و تصمیم می‌گیرند که چه کسی در بین آنها وام دریافت کند. همچنین نرخ بهره را تعیین می‌کنند و پرسنل بانک به روستاها مسافرت می‌کنند تا سپرده‌های مردم را جمع‌آوری کنند.

(۲) فرم درخواست وام شامل اطلاعات مربوط به ویژگی‌های اقتصادی - اجتماعی متقاضی، شغل و موقعیت اجتماعی اوست.